

HEEL DE MENS
HET SOCIALISME VAN DE SP

**Blijf niet mokkend aan de kant staan
Stel een daad en toon je moed
Laat je woede hand in hand gaan
Met het goede dat je doet**

*Uit het lied 'Een mens is meer'.
(Tekst: Karel Glastra van Loon)*

INLEIDING

De wereld zoals die nu is, is het gevolg van politieke keuzes. Als we de bestaande machtsverhoudingen doorbreken, kunnen we betere keuzes maken en is een andere wereld mogelijk. De SP is er om die veranderingen mogelijk te maken, door samen met anderen verbeteringen af te dwingen: met en onder de mensen.

Mensen zijn sociale wezens. We leven samen en ontwikkelen onszelf in samenwerking met anderen: we hebben elkaar nodig. Die overtuiging is voor ons leidend. Voor de inrichting van de samenleving en voor de omgang met elkaar en met de natuur, waarvan de mens een onlosmakelijk onderdeel is. Ons doel is de ontwikkeling van heel de mens, die samen met anderen de eigen toekomst kan bepalen. Op basis van gedeelde waarden en belangen. In dit beginselprogramma laten we zien wat ons socialisme is en hoe we dat in de praktijk brengen.

Voor ons is socialisme geen blauwdruk, die volstaat met de belofte dat het vanzelf beter zal worden. Ons socialisme is gebaseerd op concrete analyses en praktische ervaringen. Het biedt perspectief voor de toekomst én heeft betekenis hier en nu. Daarbij laten wij ons steeds leiden door de menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Deze waarden hebben zich door de geschiedenis heen ontwikkeld en zijn nog altijd onmisbaar voor de vooruitgang en voor de beschaving.

---

1 ONZE WAARDEN

De waarden van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit vormen – samen met onze maatschappijanalyse – ons socialisme. Ze zijn de meetlat waarmee wij ontwikkelingen beoordelen en alternatieven maken. Wat negatief uitvalt langs deze meetlat bestrijden we en wat positief is bevorderen we.

Menselijke waardigheid

Menselijke waardigheid vraagt om respect voor ieder ander mens – waar ook ter wereld – en eveneens voor de generaties die na ons komen. Daarbij stellen we de belangen van mensen boven die van het kapitaal. Zo bouwen we aan een samenleving die voor iedereen bestaanszekerheid biedt en waarin ieder mens mee kan doen en mee kan beslissen. Het recht voor eenieder om in vrijheid, met respect voor anderen en voor alles wat leeft, geluk na te streven.

Gelijkwaardigheid

De fundamentele erkenning dat alle mensen gelijkwaardig zijn is de basis voor een beschaafde samenleving: de ene mens is nooit méér dan de andere. Gelijkwaardigheid vereist een brede tolerantie in de samenleving en de afwezigheid van alle vormen van achterstelling en discriminatie. De toegang tot wat nodig is om een toekomst op te bouwen: de zekerheid van onderwijs en zorg; wonen en werk; kennis en cultuur; gezonde voeding en een schone omgeving; alles wat vereist is voor een menswaardig bestaan.

Solidariteit

Mensen zijn gelijkwaardig maar we zijn zeker niet gelijk, want het vertrekpunt en de mogelijkheden van de één zijn kansrijker dan die van de ander. Daarom moeten we solidariteit tussen mensen organiseren. Dit staat altijd centraal in de analyses die we maken en in de alternatieven die we presenteren. Solidariteit is ook onderdeel van ons dagelijkse politieke werk. Waarin we mensen met verschillende achtergronden bij elkaar brengen, op basis van de waarden en de belangen die we met elkaar delen.

Wij zetten ons in voor de waardigheid van ieder mens – en bestrijden de egoïstische mentaliteit van ‘ieder voor zich’.

Wij komen in actie voor de gelijkwaardigheid van mensen – en verzetten ons tegen alle discriminatie en onderdrukking.

Wij organiseren altijd solidariteit – en accepteren niet dat de belangen van het kapitaal belangrijker zijn dan de mensen.

DE HOOFDTAKEN VAN DE SP

In een wereld waarin de belangen van het kapitaal domineren, staan menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit onder druk. Ons doel is het bouwen van een moderne socialistische samenleving, waarin we deze waarden wél in de praktijk brengen. Om dat te bereiken heeft de SP drie hoofdtaken:

- 1 Het leveren van fundamentele kritiek op het kapitalisme en het organiseren van mensen daartegen;
- 2 Het aandragen van onze alternatieven voor de korte en de lange termijn en daarvoor strijd voeren;
- 3 Samenwerken met iedereen die onze waarden onderschrijft, zowel lokaal, nationaal als internationaal.

Het kapitalisme leidt tot uitbuiting van mensen en tweedeling in de samenleving; vervuiling van het milieu en uitputting van de aarde. Het behoud van het leven staat onder druk door de roofbouw van het huidige kapitalisme. Dit leidt tot vernietiging van de leefomgeving, tot oorlogen en vluchtelingenstromen. Onze manier van leven moet veranderen, om de natuur en daarmee de mens te redden. Steeds meer mensen komen tot het inzicht dat de kapitalistische markteconomie niet werkt.

Wij willen een samenleving waarin menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit mogelijk worden. Dat kan niet als we ons overleveren aan de markt en evenmin als we alles overlaten aan de overheid. Echte verandering komt pas als we mensen organiseren en zij de toekomst in eigen hand nemen.

Wij nodigen iedereen uit om samen met ons socialistische alternatieven te formuleren en te bouwen aan een nieuwe sociale beweging. Om samen de strijd aan te gaan, vanuit het besef dat we allemaal leven en lijden onder de gevolgen van het kapitalisme. We emanciperen onszelf, als we onrecht bestrijden en verbeteringen mogelijk maken. We bevorderen bovendien gemeenschapszin, als we samen met anderen in actie komen.

Socialisten beseffen dat de toekomst niet is aan de egoïstische en berekenende mens, die vooral aan zichzelf denkt. Wij zien dat de toekomst is aan 'heel de mens', die zichzelf ontwikkelt en de eigen creativiteit inzet voor anderen en voor de wereld.

---

2 ONZE ANALYSE

Door het kapitalisme groeit de tweedeling tussen mensen. Ook worden natuur en milieu bedreigd. In het kapitalisme heeft de democratie over grote delen van de economie niets te zeggen. Mensen die wel aan de touwtjes trekken hebben vaak andere belangen dan de rest van de bevolking. De zeggenschap over ons werk en inkomen, onze buurt, onze woningen, onze zorg, onze energie, de grond en de natuur en andere onderdelen van de economie, ligt vooral bij de aandeelhouders en de kapitaalbezitters. Kortetermijnwinsten voor enkelen worden boven het welzijn van alle mensen en boven de toekomst van de aarde gesteld.

HET KAPITAAL HEEFT GEEN MORAAAL

Het kapitalisme doet vooral een beroep op de hebzucht en het bevordert het egoïsme: het vergroot de onderlinge strijd tussen mensen. In de kapitalistische economie worden mensen vooral gezien als middelen om geld mee te verdienen. Een mens is echter geen product. Het kapitalisme exploiteert ook de aarde: de natuur werd tot een handelswaar, dat wordt uitgeput om winst mee te maken. Dat heeft geleid tot klimaatverandering en vervuiling van het milieu. Er is maar één aarde, waar we goed mee moeten omgaan en die we respectvol moeten doorgeven.

Het kapitalisme heeft ook de omgang van mensen met elkaar veranderd. Het idee dat we vooral moeten zorgen voor onze eigen belangen werd steeds sterker en de overtuiging dat we samen verantwoordelijk zijn voor de wereld is verzwakt. De hebzucht en het egoïsme hebben de gemeenschapszin en het vertrouwen van mensen in elkaar aangetast. Concurrentie en tweedeling hebben bovendien de omstandigheden geschapen waarin discriminatie en racisme de samenleving verzieken. Waarbij mensen tegen elkaar worden opgezet, op basis van verschillen in onder meer afkomst, sekse of kleur, terwijl ze elkaars bondgenoot zijn.

De belangen van het kapitaal dreigen de toekomst te dicteren. Ontwikkelingen die het leven van mensen kunnen verbeteren, of de samenwerking tussen mensen vergroten, raken steeds meer gefrustreerd door de invloed van het kapitaal. De digitale revolutie begon hoopvol, maar werd gekaapt door een handvol technologiebedrijven, die digitale diensten omvormden tot roofofmachines van persoonsgegevens. Dat media gecontroleerd worden door enkele grote commerciële bedrijven leidt tot minder objectief nieuws en beperkt de vrijheid van de pers. Met enorme gevolgen voor de informatievoorziening en het vrije publieke debat.

HOE DE DEMOCRATIE WERD GEGIJZELD

Na de Tweede Wereldoorlog is door strijd in ons land een sociale welvaartsstaat georganiseerd, met publieke voorzieningen en sociale zekerheid. Een poging om de scherpste randen van de maatschappelijke tweedeling en de uitbuiting door het kapitaal af te schaven. Door een verdere globalisering van de economie onttrok het kapitaal zich echter aan de democratische controle. Het bewoog zich voortaan vrij over de wereld en legde daarbij aan nationale democratieën de eigen wil op.

Politici sloten hun ogen voor dit probleem en gaven alle ruimte aan marktpartijen, die de democratie in een gijzeling namen. Met toenemende ongelijkheid en sociale conflicten tot gevolg. De economie groeide, maar de inkomens bleven achter. Onder het mom van 'meer markt en eigen verantwoordelijkheid' werden voorzieningen en zekerheden afgebroken. Nieuwe generaties verloren het vertrouwen dat zij het beter kunnen krijgen en een grote groep mensen zag dat de politiek er niet was voor hen.

De groeiende ongelijkheid tussen mensen en de toenemende uitputting van de aarde laten zien dat de macht van het kapitaal de grens heeft bereikt van wat de mensen en de wereld kunnen dragen. De gijzeling van onze democratie door het kapitaal kan niet stoppen door het beleid wat bij te schaven: daarvoor is een fundamentele verandering nodig van de verhoudingen tussen de economie en de democratie. Waarbij niet meer de belangen van marktpartijen, maar de belangen van mensen voorop komen te staan.

EEN ANDERE WERELD IS MOGELIJK

Teveel politici geloofden in de neoliberale belofte dat de vrije markten ook zouden leiden tot vrijere samenlevingen, maar dat bleek een sprookje. De globalisering van de economie heeft de democratieën ondermijnd en ons veel zekerheden afgenomen. Ieder mens werd verantwoordelijk voor het eigen succes – en daarmee schuldig aan de eigen problemen. Ons werd verteld dat gemeenschapszin achterhaald was en solidariteit iets van het verleden. We hebben echter saamhorigheid hard nodig.

De economie moet ten dienste staan van mensen in plaats van andersom. De globalisering hoeft niet te leiden tot uitputting van hulpbronnen en uitbuiting van werkers, maar kan juist de samenwerking tussen mensen bevorderen. De strijd voor een rechtvaardig klimaatbeleid en tegen de sociale tweedeling zijn twee kanten van dezelfde medaille. Het verzet overal ter wereld tegen de verwoesting van de aarde gaat samen met een sociale strijd: voor een andere omgang met de mens en met de natuur.

De groeiende tweedeling is geen natuurwet, maar het gevolg van politieke keuzes. Het is geen economische noodzaak dat de armen steeds armer worden en de verschillen almaar groter. We hoeven niet te accepteren dat de meest vermogenden ter wereld onze natuurlijke rijkdom steeds verder uitputten. Door sociale strijd en technologische ontwikkeling is het leven van mensen eeuwenlang beter geworden. Wij zijn ervan overtuigd dat ook nu en voor de toekomst een andere wereld mogelijk is.

---

3 ONS VOORUITZICHT

EEN DEMOCRATISCHE OMWENTELING

Mensen in plaats van markten

Wij willen een samenleving die is gebaseerd op menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De huidige economie ondergraaft deze waarden, daarom moeten we die radicaal democratiseren. Dat is bovendien eerlijker, omdat de vorming van kapitaal het gevolg is van het werk en de inzet van mensen. Deze omwenteling gaat niet vanzelf en vraagt om ieders inzet, ongeacht de afkomst, de sekse, de kleur of religie van mensen. Socialisten maken klasse-analyses en gaan altijd uit van de bezits- en machtsverhoudingen. Wij organiseren mensen rondom hun gedeelde belangen: zo versterken we de onderlinge solidariteit.

Om menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit te waarborgen is eerst een democratische omwenteling nodig. Zo zorgen we ervoor dat niet langer markten, maar mensen het voor het zeggen hebben. Door invoering van marktwerking zijn gemeenschappelijke voorzieningen in handen gekomen van op winst beluste bedrijven en is de democratische zeggenschap verdwenen. Publieke diensten worden gezien als kostenposten, maar ze zijn noodzakelijk: een investering in onszelf en in onze toekomst.

Marktwerking in de publieke sector leidt tot een verstikkende bureaucratie en tot bestuurders die niet de belangen dienen van mensen. Het neoliberale denken binnen de overheid heeft ertoe geleid dat die overheid niet naast maar tegenover mensen is komen te staan. Daarom moeten medewerkers met kennis en ervaring en gebruikers het voor het zeggen krijgen. Zoals in woningcorporaties de huurders; in de zorg de zorgverleners; in het onderwijs onderwijsgeevenden. Ook bij diensten die nu nog volledig aan de markt worden overgelaten moeten gebruikers zeggenschap krijgen.

De economische wetten van het kapitalisme bepalen de marges van de politiek. Beleid verzandt in processen en mensen worden behandeld als producten. De overheid jaagt burgers op en wantrouwt mensen. Door onnodige bureaucratie en digitale profilering is de menselijke maat in het bestuur verdwenen. Dit vergroot de tweedeling tussen mensen en ondermijnt het vertrouwen in de politiek. Een sterke overheid is niet een staat die mensen opjaagt en bestraft, maar democratisch en transparant – en altijd een schild voor de zwakste groepen.

Een democratische economie

Private rijkdom gaat hand in hand met publieke armoede. De winsten vloeien vooral naar de bezitters, maar de rekening wordt betaald door de bevolking. Bijvoorbeeld als bedrijven 'gered' moeten worden, omdat ze zo belangrijk zijn voor de economie. Wat niet failliet mag gaan hoort niet op de markt. Zaken die onmisbaar zijn voor de mensen en de samenleving, moeten publiek worden georganiseerd en gecontroleerd. Dat geldt voor alle publieke voorzieningen: voor de zorg, het onderwijs en de cultuur; voor energievoorziening en openbaar vervoer; voor een schone leefwereld; voor volkshuisvesting en banken en alle andere essentiële diensten.

De democratie mag niet stoppen op de beurs of in het bedrijf. Voor een economie die ten dienste staat van mens en planeet, moeten we de tegenstelling tussen arbeid en kapitaal opheffen. Dat vereist een fundamentele verandering van de verhoudingen in de economie, o.a. door uitbreiding van de zeggenschap van mensen. Dat kan door belastingen en wetten, maar vooral door werknemers een stem te geven in strategische beslissingen en de winsten ten goede te laten komen aan hen die het werk doen.

Nieuwe technologische ontwikkelingen horen de belangen te dienen van mensen. Digitaal geld en digitale diensten die raken aan het algemeen belang, moeten ook altijd in publieke handen zijn. De digitale revolutie mag niet leiden tot ontmenselijking van leven en werk, maar moet een sociale revolutie worden: techniek, dataverzameling en algoritmes moeten worden ingezet voor het bevorderen van democratie en emancipatie; van gezondheid en ontwikkeling; van mensenrechten en het vrije publieke debat. Daarvoor is belangrijk dat technologische kennis en kunde openbaar bezit blijven en niet exclusief in handen komen van privébedrijven. Het bevorderen van open source technologie en open standaarden is hiertoe noodzakelijk.

De overheid is er niet om de wensen te dienen van machtige marktpartijen en invloedrijke belangbehartigers, maar is er altijd voor de belangen van de bevolking. Niet efficiency en bureaucratie moeten leidend zijn, maar de menselijke maat. Als hoeder van het publieke belang is de overheid transparant en ook steeds afrekenbaar: geen machtsmiddel tegen burgers, maar een instrument in handen van mensen. De rechten van ieder mens moeten worden vastgelegd, gegarandeerd en beschermd.

LEIDRADEN VOOR ONZE PARTIJ

Analyses, alternatieven, acties

De SP is altijd een bondgenoot van mensen. Onze partij is niet opgericht om andere mensen de les te lezen, maar om samen met anderen onze idealen in de praktijk te brengen. Zeker ook met mensen die hun vertrouwen in de huidige politiek hebben verloren. Dat doen we door steeds actief te zijn met en onder de mensen. Deze bijzondere manier van politiek bedrijven is gebaseerd op de ervaringen die SP-leden sinds de oprichting van de partij in 1972 hebben opgedaan. Die concrete en praktische ervaringen zullen ook in de toekomst leidend blijven voor ons socialisme. Zij zorgen ervoor dat wij onszelf kunnen blijven vernieuwen.

De SP is overal actief waar mensen zich organiseren en in actie komen om de menselijke waardigheid, de gelijkwaardigheid en de solidariteit te bevorderen. In het bestuur en in het parlement; op het werk en in de buurt – en overal elders in de wereld. We zijn één partij, ongeacht de manier waarop mensen actief zijn: in het parlement, in onze hulpdiensten of met acties op straat. Dankzij de solidariteitsregeling investeren onze politici in de eigen partij en zijn we niet afhankelijk van lobby en sponsors.

De drie-eenheid van analyses, alternatieven en acties vormt de kracht van de SP. Wij brengen mensen bij elkaar en voeren overal waar nodig acties. Alleen op deze manier bouwen we als partij de kracht op om fundamentele veranderingen af te dwingen. Daarbij maakt het niet uit of je in het bestuur zit, in het parlement actief bent of op andere manieren actief en betrokken bent. Met dit activisme steunen we ook de emancipatie van mensen en bestrijden we de tweedeling.

Verandering is onvermijdelijk

Socialisten zijn internationalisten: wij zetten ons in voor de menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit overal in de wereld. Onze inzet lokaal en nationaal is steeds verbonden met de strijd van mensen elders. Overal steunen we organisaties die in actie komen tegen onrecht: tegen uitbuiting en discriminatie; tegen uitputting van de aarde en vernietiging van de natuur; tegen oorlog en geweld. In plaats van de strijd tussen machtsblokken willen we een internationale rechtsorde, waarin conflicten tussen landen worden besproken en opgelost en oorlogen voorkomen. Voor veel werkers is arbeidsmigratie een vorm van uitbuiting; we beschermen mensen tegen de exploitatie door het kapitaal. Vluchtelingen vangen we op, dat is solidariteit.

Het kapitalisme heeft de grens bereikt van wat de bevolking en de planeet kunnen verdragen. De groeiende tweedeling tussen mensen en de toenemende uitputting van de aarde hebben een socialistisch alternatief onvermijdelijk gemaakt. We laten niet langer het kapitaal maar de mensen de toekomst bepalen. De samenleving is voortdurend in beweging en de veranderingen gaan ook steeds sneller. Daardoor groeien de mogelijkheden om misstanden aan te pakken en de machtsverhoudingen te doorbreken.

Wij laten ons niet langer gijzelen door de multinationals en niet meer dicteren door de overheidsbureaucratie. Onze democratie en onze toekomst zijn veel te belangrijk om aan anderen over te laten. Hoe die toekomst eruit komt te zien hebben we zelf in de hand: als we ons verenigen en verbeteringen durven afdwingen. Wij organiseren mensen die in actie willen komen en bouwen aan een nieuwe sociale beweging. Voor een toekomst die ons de voorwaarden biedt voor de ontwikkeling van 'heel de mens'.

SP.

